

**2010-
2013**

Strategisk Næringsplan for Indre Østfold

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
Status	4
SWOT-analyse	8
Visjon og mål	9
Mål 1: Utvikle fem regionale næringsområder	10
Mål 2: Indre Østfold skal ha et bærekraftig næringsliv preget av innovasjon, kompetanse og regional samhandling	12
Mål 3: Indre Østfold skal over tid være blant de fem mest attraktive bo- og næringsregionene i landet	17
Mål 4: Utvikle et regionalt samarbeid om næringsutvikling i Indre Østfold	19
Handlingsplan, oppsummert	22

Vedlegg

Vedlegg 1:	Referater fra møter med kommunene høsten 2009
Vedlegg 2:	Datagrunnlag Indre Østfold, utarbeidet av Østfold Analyse
Vedlegg 3:	Dataanalyse Indre Østfold, utarbeidet av Østfold Bedriftsenter AS
Vedlegg 4:	Reiseliv Indre Østfold, strategier og prioriteringer 2006-2009; utarbeidet av Reiseliv Indre Østfold
Vedlegg 5:	Landbruk i Indre Østfold mot 2050; utarbeidet av Jon Gunnar Weng, Anne-Marit Næss, Ole Svendsby og Rune Myklebust

INNLEDNING

Hvorfor en strategisk næringsplan?

Formålet med en felles regional strategisk næringsplan er å utarbeide en omforent og regionalt forankret næringspolitisk plattform for kommunene Hobøl, Spydeberg, Skiptvet, Askim, Rakkestad, Trøgstad, Eidsberg, Rømskog, Marker og Aremark.

Hva er en strategisk næringsplan?

Strategisk planlegging er to ting; en arbeidsform og et plandokument. Arbeidsopplegget kjennetegnes i første rekke av bred deltakelse hvor ulike miljø og enkeltpersoner møtes i forpliktende samarbeid. Plandokumentet er kortfattet, målrettet og handlingsorientert.

Intensjonen er at den som helhetlig plan for regionen Indre Østfold skal være forpliktende og gi forutsigbarhet i forhold til næringslivet og fremtidige investeringer.

Mandat og forankring:

Prosjektets utspring er RUP (Regional Utviklingsplan), som baserer seg på fylkesplanens intensjoner. Som et verktøy i RUP er det opprettet en utviklingsavtale mellom Indre Østfold Regionråd og Østfold Fylkeskommune. Som en del av utviklingsavtalen ble det godkjent av styringsgruppa at det skulle utarbeides en felles regional næringsplan.

Det er arrangert to kick-offseminarer, ett for politikere og ett for næringslivet med til sammen ca 100 deltakere. Hver av de ti kommunene er i tillegg besøkt for særlig å kvalitetssikre opplysninger om hver enkelt kommune.

Det er også opprettet en referansegruppe på ca 30 personer bestående av representanter for ulike organisasjoner, næringslivet og noen politikere.

Arbeidet finansieres gjennom RUP uten nye midler fra kommunene.

PROSJEKTGRUPPE

Hasse Ekman
Hilde Brandsrud
Jan Egil Nygaard
Jan Gander
Kai E. Roterud
Karl Torstein Torp
Kjersti Berg Sandvik
Nils Ole Solberg
Rune Myklebust
Thor Hals
Tove Tørholen

Planform

Planen er en regional plan uten direkte hjemmel i lovverket. Planen er forankret i Indre Østfold Regionråd, og med tilslutning fra kommunestyrene i regionen. Planen vedtas som en "Strategisk næringsplan for Indre Østfold". Planen består av en strategisk del og et handlingsprogram som viser hvordan tiltak kan realiseres.

Førende planer

Arbeidet har blitt tett koordinert med eksisterende planer, både den nye fylkesplanen (planperiode 2009 – 2012), areal- og transportplan for Indre Østfold, eksisterende kommuneplaner og næringsplaner.

STATUS

Status bygger i hovedsak på data utarbeidet av Østfold Analyse. Dette fremkommer som vedlegg 1 i planen. I vedlegg 2 er det utarbeidet en mer omfattende analyse av datagrunnlaget.

Befolkning

I Østfold er det bare Mosseregionen som har større befolkningsvekst enn Indre Østfold. Befolkningstettheten er betydelig mindre enn i de andre regionene (Halden, Sarpsborg, Nedre Glomma og Moss).

Blant Østfoldkommunene har Askim har den høyeste andelen av innvandrere med 14,4, % av befolkningen. I Indre Østfold er andelen 8,9 %.

STOR BEFOLKNINGSØKNING
Anslått økning:
Fra 56.000 i 2008 til 80.000 i 2050.
Disse er hovedsakelig tilflyttere.

Senternivå:

Askim og Mysen er byene i regionen. Det er i tillegg seks områdesentre og syv lokalsentra i henhold til SSB's definisjoner.

Askim har i følge SSB ca. 13.000 innbyggere som bor i sentrum, mens det i Mysen sentrum bor ca. 6.000 personer.

Deretter følger Spydeberg-Knapstad med ca. 5.000 og Rakkestad med ca. 4.000.

SENTRA 2008:
Askim: 12.884 innb.
Mysen: 5.714 innb.
Spydeberg-Knapstad: 4.735 innb.
Rakkestad: 4.055 innb.
Ørje: 1.763 innb.
Kilde: SSB

Flyttemønster:

Indre Østfold ble i 2007 kåret til den 4. beste regionen i Norge å bo i for barnefamilier. Regionen scorer derimot lavt som attraktivt område for unge voksne (lav kaffe latte-faktor). Kilde: NHO's attraktivitetsbarometer.

Det er størst utflytting fra regionen i alderssegmentet 18-30 år, og størst tilflytting av folk i alderen 30-40 år.

Utflyttingen skyldes nok i hovedsak at man reiser ut for å ta høyere utdanning. Vi vet ikke hvor mange av disse som flytter tilbake til regionen.

Det er netto tilflytting til Indre Østfold.

ATTRAKTIV REGION!
Indre Østfold ble i 2008 kåret til den 6. mest attraktive regionen som bosted i Norge
Kilde: NHO

Arbeidsmarked/sysselsetting

Arbeidsstyrken i Indre Østfold var i 2007 på 29.088 personer. 28.784 av disse var yrkesaktive. 71 % av lønnstakerne arbeidet i regionen. 10.127 personer (35 %) pendlet ut av regionen for å arbeide. 2.750 personer pendlet inn til regionen for å arbeide.

Til tross for et økende folketall i Indre Østfold, har nettopendlingen ut av regionen kun økt med ca 10 % av befolkningsveksten. Det betyr at det er skapt mange nye arbeidsplasser i Indre Østfold.

Det skapes mange nye arbeidsplasser i Indre Østfold.
Pendlingen stagnerer

Arbeidspendling

Arbeidspendlingen inn og ut av Indre Østfold foregår i all hovedsak øst-vest langs E18 eller med jernbanen.

Av regionens ca 10.100 utpendlere (2007), reiser nesten 2.300 personer til andre Østfold-regioner, ca 7.200 til Oslo og Akershus og ca 600 til andre steder i Norge.

I Indre Østfold er det størst utpendling fra Hobøl, hvor kun 22 % arbeider innenfor egen bokommune. I Rakkestad er tallet 61 %. Mange av dem som reiser ut av bostedskommunene finner imidlertid arbeid i en annen av regionens kommuner.

Nærheten til store arbeidsmarkeder i Oslo og Akershus gir regionen stabil sysselsetting. Nedleggelse av store virksomheter får dermed mindre dramatiske effekter her enn de ville fått mange andre steder. Sysselsettingsgraden (antall arbeidsplasser i Indre Østfold i prosent av antall yrkesaktive) er relativt lav, 74 %, i forhold til for eksempel 91 % i Halden som ligger lenger fra Oslo og Akershus.

Hobøl er den kommunen i Indre Østfold med prosentvis størst utpendling, Rakkestad har minst.

Av de ca 12.850 (2007) som daglig arbeidspendler ut og inn av Indre Østfold, reiser ca. 10.750 (84 %) i retning øst-vest langs E18 eller med toget.

Næringsstruktur, utdanning

Den største veksten i antall arbeidsplasser i perioden 1986 – 2007 har vært innenfor offentlig sektor, med ca 50 % økning. Den største nedgangen har vært i primærnæringene.

I forhold til andre regioner i Østfold og i Follo, er andelen som arbeider innenfor jordbruk, kommunal tjenesteyting og bygg og anlegg større i Indre Østfold. Vi er derimot betydelig mindre enn de nevnte regioner innenfor statlig tjenesteyting og hotell- og restaurantvirksomhet.

Det eksisterer ingen næringsklynger i Indre Østfold i henhold til vanlige definisjoner, og det er relativt svake næringsmiljøer.

Det er to videregående skoler i regionen. Disse tilbyr 11 av 12 basisgrunnkurs, og har således et bredt tilbud.

KompetanseForum AS har tilbudt deltidsutdanning av sykepleiere, og det er igangsatt deltidsutdanning for førskolelærere. Det forventes liknende tilbud i fremtiden.

Det er et lavere antall med høyere utdanning i Indre Østfold enn i det øvrige Østfold, og betydelig under gjennomsnittet for hele Norge.

I forhold til tilbudet av ulike arbeidsplasser i Indre Østfold og de krav de setter til utdanning, er det imidlertid et overskudd på mennesker med høyere utdanning. Disse må i dag pendle ut av regionen for å finne arbeid som er i samsvar med utdanningen de har.

STØRSTE NÆRINGER (2007)

1. Kommunal tjenesteyting
2. Varehandel
3. Bygg og anlegg
4. Privat tjenesteyting
5. Jordbruk

ANDEL MED HØYERE UTDANNING (>2 ÅR, 2007):

I Norge: 26 %
I Østfold: 20 %
I Indre Østfold: 15 %
Kilde: SSB

Etableringer

Indre Østfold er den regionen i Østfold med høyest etableringsfrekvens (antall nyetableringer i prosent av eksisterende foretak).

Det er imidlertid den regionen med lavest netto tilvekst av bedrifter i forhold til de øvrige regioner i Østfold, noe som skyldes stor avgang både blant de nyetablerte og de etablerte.

Elever ved de to videregående skolene i regionen har gjennom mange år oppnådd høye plasseringer i norgesmesterskapet for ungdomsbedrifter.

Østfold Bedriftsenter AS arrangerer hvert år etablererkurs, samt at de gir individuell veiledning til personer i Indre Østfold som skal starte eget foretak. Til sammen ca 120 personer fra Indre Østfold benytter seg av dette tilbudet årlig.

Det er i Indre Østfold avsatt 5 regionale næringsområder som er egnet for ulike typer virksomheter, fra store logistikk/lagervirksomheter, til mer arbeidsintensive virksomheter.

ETABLERINGER

I 2007 hadde Indre Østfold en 18. plass i etableringsfrekvens blant over 80 regioner i Norge

Kilde: Telemarksforskning

Reiselivsnæringen

Indre Østfold har en sentral beliggenhet, fordi 25 % av Norges befolkning bor innenfor en radius på 1 ½ times reisetid.

Det arbeides med å utvikle kommersielle produkter som tilrettelegges mot de aktuelle målgruppene man har valgt å prioritere: barnefamilier, bedriftsmarkedet, turoperatører og lag/foreninger.

REISELIV

- Motorsport
  - Produktutvikling og tilrettelegging av natur- og friluftssinteresser
  - Haldenvassdraget
  - Turforslag
- (ikke prioritert rekkefølge)

Kulturelle tilbud

Et variert kulturliv er viktig for en regions attraktivitet. Urbanitet og sosiale møteplasser er viktig for stadig flere. Sosiale møteplasser er også arenaer for ulike kulturelle tilbud.

Kulturlivet i Indre Østfold er bredt sammensatt. Det er mange kulturelle tilbud og det et stort engasjement av frivillige. De mest besøkte tilbudene i Indre Østfold er Østfoldbadet, Askim kulturhus, Momarkedet og Rudskogen motorsenter.

Landbruk

Antall gårdsbruk i Indre Østfold har sunket med 560 de siste 10 årene, i 2008 var antallet ca 1.400. Areal dyrka mark har sunket fra 447.300 dekar (daa) til 439.900 daa (ned 7.400 daa). Dette er hovedsakelig omgjort til ulike utbyggingsformål, men arealreduksjonen skyldes også bedre oppmålingsmetoder (digitalt).

Gjennomsnittsstørrelsen pr gårdsbruk har allikevel steget med ca 80 daa de siste 10 årene. Det produseres stort sett korn og grovfôr. Indre Østfold er store på produksjon av slaktekylling og slaktegris. Gårdsskogene er gjennomgående små.

JORDBRUK

Gjennomsnittsstørrelsen pr gårdsbruk i Indre Østfold 2008:
315 dekar dyrka mark.
510 dekar skog

Samferdsel

E18 er den viktigste ferdselsåren i Indre Østfold, og er landets nest største trafikkåre til Sverige. Trafikkveksten har de senere årene ligget på omkring 4 %, i Norge kun overgått av E6.

Fylkestinget har besluttet at hovedtverrforbindelsen mellom Ytre og Indre Østfold skal være riksvei RV 111 og RV 22 (Sarpsborg-Rakkestad-Mysen-Trøgstad). Det er denne tverrforbindelsen som har størst trafikk.

Passasjertrafikken langs Østre linje har falt kraftig de siste 6 årene, ca 30 %. Busstrafikken langs E18 har de siste 6 årene økt med 48 %, og har nå passert togtrafikken i antall passasjerer.

De offentlige kommunikasjonene langs tverrforbindelsene nord-syd i fylket, eller mellom kommunene, er svært dårlig utbygd.

Årsdøgntrafikk E18, stk

Elvestad vest: 11.236 (2008)
Spydeberg øst: 13.770 (2008)
Brennemoen øst: 7.806 (2007)
Ørje: 4.955 (2006)

Reisende med tog på østre linje:
325.000 stk (2007)

Reisende med buss (Time-
ekspressen) langs E18:
340.000 stk (2007)

Kommunalt samarbeid

Indre Østfold-kommunene har en rekke formaliserte og uformelle samarbeid. Antall kommuner som er med i et samarbeid spenner fra 2 og opp til alle 10 kommunene i regionen.

I tillegg er det flere interkommunale samarbeid som går ut over Indre Østfoldregionen.

Samarbeidet er særlig kommet langt innenfor områder som kompetanse og næringsutvikling.

EKSEMPLER PÅ KOMMUNALT SAMARBEID:

- Reiseliv Indre Østfold
- KompetanseForum AS
- Østfoldbadet AS
- Landbrukskontorer
- Østfold Bedriftsenter AS
- Indre Østfold Renovasjon
- Deltagruppen

Miljø

Det ble i 2009 startet opp arbeid med en felles klimaplan for regionen. Flere steder i Indre Østfold er det tildelt konsesjoner for utvikling av fjernvarmeleveranser basert på fornybar energi.

Regionens tre kraftverk, Vamma, Kykkelsrud og Solbergfoss, produserer til sammen ca 1,7 % av all vannkraft i Norge (SSB). Vamma kraftverk står alene for nesten 1 % av vannkraftforsyningen i Norge.

SWOT-analyse Indre Østfold

SWOT-analysen har fremkommet ved at deltakerne på kick-offsamlingene, til sammen mer enn 100 deltakere (næringslivsledere, representanter fra organisasjonene og politikere), ble bedt om å uttrykke hva de mener er regionens sterke og svake sider, og si noe om muligheter og trusler.

Sterke sider

- *Geografisk beliggenhet: Nærhet til Oslo / Rygge / Gardermoen / Sverige*
- *Naturen som grunnlag for attraktive bomiljøer og næringsutvikling*
- *Infrastruktur inn og ut av regionen*
- *Attraktivt bomiljø med relativt lave etableringskostnader*

Svake sider

- *Kommunene er små hver for seg*
- *Kommunene tenker på seg selv og sitter hver på sin tue*
- *Indre Østfold er en stor geografisk region med til dels spredt bebyggelse*
- *Infrastrukturen internt i regionen er for dårlig*
- *Lavt utdanningsnivå og svakt utdanningstilbud ut over videregående skole*
- *Relativt svake næringsmiljøer*

Muligheter

- *Ved samlet innsats kan kommunene skape et godt miljø for næringsutvikling*
- *Store muligheter for utvikling av regionale næringsarealer som kan selges inn mot næringslivet med felles næringskonsulent*
- *Felles og sterkere markedsføring av regionens fortrinn*
- *Skape gode utdanningstilbud ved å stå sammen*
- *Videreutvikle attraktive boområder og gode kulturtilbud i regionen*
- *Videreutvikle byene Askim og Mysen*

Trusler

- *Kamp mellom kommunene*
- *E18 utbyggingen og utviklingen av dobbeltspor Ski-Oslo stopper opp*
- *Mangel på formell beslutningsmyndighet på regionnivå*

VISJON OG MÅL

VISJON

Indre Østfold skal være den mest attraktive regionen i Norge som bosettings- og næringsregion.

Indre Østfold skal stå for kjerneverdiene: Naturlig – Nært nok - Nyskapende.

Visjonen oppfylles ved å gjennomføre målene nedenfor.

MÅL

Gjennom planlegging og utføring skal regionen vektlegge en økonomisk, økologisk og sosialt bærekraftig utvikling.

- 1. Utvikle fem regionale næringsområder**
- 2. Indre Østfold skal ha et bærekraftig næringsliv preget av innovasjon, kompetanse og regional samhandling**
Måleindikatorer skal være NM i næringsliv (Telemarksforskning) og sysselsettingsgrad i regionen (Østfold Analyse)
- 3. Indre Østfold skal over tid være blant de fem mest attraktive bo- og næringsregionene i landet**
Måleindikator skal være NHO's attraktivitetsbarometer
- 4. Videreutvikle et regionalt samarbeid om næringsutvikling i Indre Østfold**

Målene oppfylles ved å gjennomføre strategiene og tiltakene

MÅL 1:

Utvikle fem regionale næringsområder

Etablering av nye næringer og videreutvikling av de eksisterende, vil i hovedsak skje på tre måter:

1. Innenfor byer og tettsteder
2. Innenfor lokale næringsområder som løser tettstedenes lokale behov
3. Innenfor større regionale næringsområder

Punktene 1 og 2 ivaretas av kommunene på planleggingssiden, av regionen på markedsføringssiden. Større regionale næringsområder er områder som primært er avsatt til arealkrevende virksomheter og avlastingsområder for handel. Næringsområdene skal utvikles og spisses mot forskjellige virksomhetstyper.

Strategi

Det utvikles fem regionale næringsområder:

1. Løvestad/Knapstad/Holt (Spydeberg/Hobøl)
2. Hoen/Sekkelsten (Askim)
3. Brennemoen (Eidsberg/Trøgstad)
4. Sletta (Marker)
5. Rudskogen (Rakkestad)

Områdene gjøres attraktive ved å utvikle og tilpasse dem til ønsket næringsvirksomhet i tråd med målgruppene i denne planen. Næringsområdene spisses mot forskjellige virksomhetstyper.

Kommunene må samarbeide om utvikling av områdene, gjerne i "delregioner" som nevnt nedenfor.

Sted	Beskrivelse	Valg av virksomhetstyper
Løvestad/ Knapstad/Holt	Løvestad/Knapstad er på det nærmeste utbygd Det nye området Holt vil bli et meget spennende område for arealkrevende virksomheter, spesielt for produksjon og logistikk	For Løvestad/Knapstad blir det viktig med fortetting og endring til lettere næringsvirksomhet når mulighetene byr seg. Holt blir hovedområdet for regionen ved lokalisering av større arealkrevende virksomheter.
Hoen/ Sekkelsten	Hoen/Sekkelsten består av områder som er utbygd og nye områder som er under omregulering. Tidligere områder er en blanding av produksjon, tjenesteytende, plasskrevende handel og kompetansevirksomheter.	Området skal i framtiden bli det mest attraktive og arealeffektive området i regionen for kompetansevirksomheter og tjenesteytende næringer.
Brennemoen	Brennemoen er utviklet med plasskrevende handel og noe næringsvirksomhet.	Nytt område skal i framtiden bli et attraktivt område for service- og tjenesteytende næringer, samt opplevelser.

Sletta	<i>Sletta er utviklet med noe plasskrevende handel og logistikk.</i>	<i>Området skal utvikles til å bli regionens område for tjenester og logistikk knyttet opp mot grensepasseringer, samt plasskrevende handel.</i>
Rudskogen	<i>Rudskogen er i dag et todelt område. Den ene delen er benyttet som nasjonalt motorsportsenter og den andre delen til logistikk og produksjonsbedrifter.</i>	<i>Området er regionens næringsområde i søndre/nedre del av regionen. Den delen som er benyttet til motorsportsenter er et fyrtårn som er under sterk utvikling. Den øvrige delen av området bør benyttes til logistikk- og produksjonsbedrifter.</i>

Aktiviteter

1. Utvikling og organisering av regionale næringsområder

Etter at arbeidsgruppen har gjennomført møter med alle kommunene i Indre Østfold, synes det mest hensiktsmessig for areal- og plansamarbeidet at det dannes regioner i Indre Østfold-regionen. Det er enklere å se nytteverdien av dette arbeidet innenfor et mer begrenset geografisk område som har sammenfallende utfordringer og muligheter.

Arbeidsgruppen foreslår derfor at det dannes følgende regioner i regionen:

Grenserådet.

De 3 grensekommunene Aremark, Marker og Rømskog har allerede etablert Grenserådet for å fremme samarbeid og utvikling i grenseregionen.

Askim/Eidsberg- rådet

I denne regionen bør følgende kommuner være med:

Hobøl, Spydeberg, Skiptvet, Askim, Trøgstad og Eidsberg.

Det er viktig for utviklingen av regionen at Askim og Eidsberg samarbeider tett med kommunene rundt. Hobøl kommune deltar i dette samarbeidet, da de er innfallsporten til Indre Østfold når det gjelder gode områder til logistikkvirksomhet og plasskrevende næringer.

Rakkestad kommune.

Rakkestad kommune passer ikke inn i de to andre delregionene på grunn av sin geografiske beliggenhet. De ønsker imidlertid å ha et godt samarbeid med og være deltaker i prosjekter i Indre Østfold. De har også et samarbeid med Sarpsborg kommune som de også ønsker å opprettholde/videreutvikle når det er naturlig.

Etablering av delregioner.

Grenserådet er allerede etablert og består av politikere og rådmenn fra de tre kommunene.

Askim/Eidsberg- rådet bør vurderes opprettet snarest. Initiativet til dette bør gjøres av ordføreren i Trøgstad, Tor Melvold, da han har luftet denne tanken tidligere ved flere anledninger.

Opprettelsen av delregioner skjer i samarbeid og i full forståelse med Indre Østfold Regionråd.

2. Kjøp og opparbeiding av regionale næringsområder.

Det kreves store og langsiktige investeringer for kjøp og opparbeidelse av de regionale næringsområdene. Det bør vurderes om det kan dannes egne eiendoms- / utviklingsselskap som kan kjøpe opp og utvikle områdene. Dette må i tilfelle organiseres som aksjeselskap der kommunene inngår som eiere sammen med større utviklingsselskap/investorer.

Indre Østfold Regionråd bør nedsette en arbeidsgruppe som ser på dette. Ansvar for dette legges til sekretariatslederen for Indre Østfold Regionråd.

2. Markedsføring og innsalg av næringsområdene

I følge avtalen Østfold Bedriftsenter AS har med de ti kommunene i Indre Østfold, skal Østfold Bedriftsenter AS "ha et særlig ansvar for koordinering av næringsutvikling i regionen". Dette konkretiseres her ved at Østfold Bedriftsenter får i oppdrag å markedsføre alle næringsområder og næringslokaler i Indre Østfold. Dette gjøres på følgende måter:

Lage en internettportal som ligger under www.indreostfold.no. Her beskrives regionens fordeler i forhold til å drive næringsvirksomhet

Regionale næringsområder utvikles fortløpende og informasjon legges ut på nettet

Lokale næringsområder legges inn på nettsidene og selges inn samtidig som de regionale områdene

Eiendomsutviklere, private eiendomsbesitter og gårdeiere inviteres til å legge ut sine prospekter og ledige lokaler på sidene

Det utvikles brosjyremateriell

Det forestås aktivt salg av næringsområdene mot omverdenen

Ansvar: Arbeidet utføres av Østfold Bedriftsenter AS med koordinering i Næringsrådet, se pkt 4.

Mål 2:

Indre Østfold skal ha et bærekraftig næringsliv preget av innovasjon, kompetanse og regional samhandling

I Indre Østfold er det et stort mangfold av bedrifter både hva angår type virksomhet og størrelser. Det er noen store nøkkelbedrifter med flere hundre ansatte, i tillegg er det svært mange mindre bedrifter med inntil 10 ansatte. Det er stor etablering av nye arbeidsplasser i Indre Østfold, noe som blant annet synliggjøres i at pendlingen ut av regionen er i ferd med å flate ut, samtidig som det er en økt tilflytting av yrkesaktive mennesker.

Indre Østfold ligger sentralt plassert på Østlandet med en fjerdedel av Norges innbyggere innenfor kort avstand. Regionen er også naturlig tilknyttet store markeder i Sverige. Indre Østfold har som eneste region i Østfold hatt et tilbud også til de som ønsker å starte egen virksomhet som ikke er landbruksorientert. De som bor i Indre Østfold har gjennom en avtale mellom kommunene og Østfold Bedriftsenter AS, fått gratis veiledning ved oppstart av egen virksomhet.

De stedegne næringene landbruk og reiseliv er viktige for regionen. Landbruk er den 5. største næringen i Indre Østfold. Landbruket er en viktig strategisk næring i forhold til å opprettholde og øke volumet av matproduksjonen, produksjon av skogsvirke og som leverandør til den lokale foredlingsindustrien. I tillegg finnes det et mangfold av tilleggsnæringer relatert til jord- og skogbruk. Et aktivt landbruk er med på å skjømte og opprettholde det fine kulturlandskapet i Indre Østfold.

Indre Østfold består av mange små og mellomstore reiselivsaktører, som må utvikles videre for å møte markedets etterspørsel etter opplevelser. Opplevelsesnæringen er i sterk vekst, og Indre Østfold har en strategisk god beliggenhet for å utvikle næringen videre.

DELMÅL 1:

Indre Østfold skal ha et konkurransedyktig og bærekraftig næringsliv som kjennetegnes av robuste og fremtidsrettede virksomheter, som skal være sikret tilstrekkelig og kompetent arbeidskraft

Strategi

- Stimulere til økt innovasjon ved å styrke samhandling mellom kompetansemiljøer, det offentlige og næringslivet og ved dette utvikle regionen til en sterk FoU-aktør
- Stimulere til nettverksutvikling mellom foretak
- Legge forholdene til rette for knoppskyting fra foretak. Dette er en av de viktigste pilarene for utvikling av nytt næringsliv og nye arbeidsplasser
- Tilby et godt utdanningstilbud i de videregående skolene, blant annet ved å ta tak i avbruddsproblematikken i VGS

- *Tilby fleksibel høyskoleutdanning via KompetanseForum AS som er tilpasset regionens behov. Tilbudene rettes særlig mot voksne mennesker i regionen. Dette bør skje i samarbeid med Høyskolen i Østfold (HiØ) og Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)*
- *Tilby arbeidsplasser som også tiltrekker mennesker med høyere utdanning, slik at det blir attraktivt å flytte hit og arbeide her*

Aktiviteter

- *Legge til rette for en regional satsning på kunnskapsbaserte nyetableringer*
- *Utvikle et samarbeid med Campus Ås*
- *Stimulere til styrket samarbeid mellom bedrifter gjennom å støtte opp under Indre Østfold Næringsforening og lokale næringsforeninger*
- *Stimulere og videreutvikle allerede eksisterende nettverk internt i regionen og utenfor, spesielt stimulere til nettverk som trekker ny kunnskap inn til regionen*

DELMÅL 2:

Indre Østfold skal være blant de fem beste regionene i landet på ungt entreprenørskap og på utvikling av entreprenører

Strategi

- *Stimulere til holdningsskaping og entreprenøraktivitet gjennom fortsatt sterk satsing på ungt entreprenørskap i skolen, etablererrådgivning, og å skape gründermiljøer.*

Aktiviteter

- *Opprettholde og videreutvikle eksisterende etablererrådgivning*
- *Sterk satsning på entreprenørskap i skolene*
- *Etablere nettverk/møteplasser*
- *Starte samarbeidsprosjekt med Campus Ås*

DELMÅL 3:

Indre Østfolds attraktivitet skal styrkes gjennom fortsatt utbygging og utnyttelse av de muligheter en effektiv infrastruktur gir

Strategi

- *Arbeide for at målene som er nedfelt i Nasjonal Transportplan 2010-2019 gjennomføres*
- *Tverrforbindelsene mellom Ytre og Indre Østfold bedres*
- *Kollektivtilbudet forbedres*
- *Sikre bredbåndtilgang for alle som ønsker det*

Aktiviteter

- Følge opp de prioriteringene som er vedtatt av regionrådet om mål og strategier vedrørende infrastruktur
- Utarbeide underlag for lobbyvirksomhet der dette er påkrevet
- Bli enige om samme faktaunderlag og prioriteringer

DELMÅL 4:

Indre Østfold skal fremstå som et av de mest attraktive områdene for nærturisme

Strategi

- Strategien tar utgangspunkt i Reiselivsplanen for Indre Østfold 2006-2009, utarbeidet av Reiseliv Indre Østfold. Denne skal revideres i løpet av 2009, og innbefatter per i dag:
- Motorsport i Indre Østfold
- Produktutvikling og tilrettelegging av natur- og friluftaktiviteter
- Utvikling av Haldenvassdraget
- Turforslag for dagsturer
- Aktiv deltakelse i satsingen i Østfold fylke
- Styrket organisering
- Samarbeidspartnere for kommunene

I tråd med ønsker fra flere av Glommakommunene, bør det ved revidering av Reiselivsplanen ses på om det er mulig å utnytte Glomma i sterkere grad mot turistmarkedet. Videreutvikling av Romsåsen og områdene rundt, samt nyutvikling av Monaområdet i turismeøyemed er også tiltak som bør tas inn i revidert Reiselivsplan.

Det skal i henhold til gjeldende reiselivsplan arbeides mot disse målgruppene:

- Turoperatører og lag/foreninger (hovedsakelig på Østlandsområdet)
- Bedriftsmarkedet i Østfold, Follo og Oslo
- Barnefamilier i Norge og Sverige

Aktiviteter

Reiseliv Indre Østfold utvikler aktiviteter som er i tråd med ny reiselivsplan for Indre Østfold 2010-2014, Næringsplan for Indre Østfold 2010-2013 og Reiselivsplan for Østfold 2009-2014.

Ansvar: Reiseliv Indre Østfold

DELMÅL 5:

Landbruket i Indre Østfold skal øke volumet av matproduksjonen, spesielt innen økologisk produksjon. Dette innebærer at man må forvalte dyrket mark ved et aktivt jordvern. Skogbrukssektoren skal arbeide for økt bruk av bioenergi.

Strategi

Samarbeid om kommuneplanene i de 10 kommunene i Indre Østfold vil gi felles oversikt og kontroll på eventuelt forbruk av dyrket mark.

Østfold trenger økt produksjon innen storfesektoren, videre er det behov for å endre den ensidige åkerbrukproduksjonen. Ved et samarbeid og omlegging på bl.a. disse to områdene vil man oppnå minst tre ting: Økt produksjon av storfekjøtt (kan være økologisk), mer økologisk korn og grasproduksjon som igjen vil føre til mindre forurensning i vassdragene.

Fra 1. juli 2009 vil den nye plan- og bygningsloven tre i kraft for fullt, dette innebærer bl.a. at alle som bygger nye boliger, eller bygg, får krav om alternativ energikilde til elektrisitet og fossilt brensel. Dette betyr at man må velge andre energikilder som f.eks. bioenergi, solvarme eller varmepumper.

Landbruksbasert reiseliv, Inn på tunet med grønn omsorg og grønt arbeid i tillegg til entreprenørskap, er viktig satsningsområder for landbruket i Indre Østfold.

Aktiviteter

Jordvern

- Samarbeid om kommuneplanrulleringene for å unngå nedbygging av dyrket mark
- Etablere et fast forum for planmiljøene i kommunene. Denne gruppen bør være den samme som jobber med arealspørsmål for næringsarealer

Ansvar: Kommunene

Grasproduksjon

- Informasjon og motivasjon mot gårdbrukerne
- Øke storfeholdet og salg av norskprodusert fôr til hest
- Gjennomgang av tilskuddordningene ved omlegging til grasproduksjon, spesielt ved vassdrag og områder med store avrenninger

Ansvar: Lokale landbrukskontorer og Fylkesmannens landbruksavdeling, måleparameter er offentlig statistikk

Økologisk produksjon (øke fra 4,5 % i dag til 15 % økologisk innen 2015)

- Informasjon om økologisk mat blant barn og unge gjennom samarbeid med skoler og barnehager
- Etablere og drifte nettverk blant økologiske produsenter
- Stimulere produsentene til å bli med lengre ut i verdikjeden
- Investeringer til økologisk landbruk prioriteres foran konvensjonelle investeringer
- Stimulere til:

- *økt økologisk melke- og storfekjøttproduksjon*
- *økt økologisk produksjon av åkervekster*

Ansvar: Lokale landbrukskontorer og Fylkesmannens landbruksavdeling, måleparameter er offentlig statistikk

Bioenergi

- *Intensivere informasjon og kompetanseoppbygging, herunder støtte kommunene i arbeidet med energi- og klimaplaner, og bruke disse planene for å øke bioenergibruken*
- *Videreutvikle nettverk blant leverandører og kjøpere av bioenergi*
- *Støtte gårdsanlegg og videreutvikle bioenergi som næringsvei (varmesalg)*
- *Påvirke myndighetene til å endre rammebetingelsene*

Ansvar: Lokale landbrukskontorer, kommunene, Fylkesmannens landbruksavdeling og Innovasjon Norge, måleindikatorer er opplysninger fra ENOVA og Innovasjon Norge

Tilleggsnæringer:

- *Tettere samarbeid med den øvrige reiselivsnæringen*
- *Koble reiseliv med matopplevelser fra landbruket*
- *Samarbeide med kompetansemiljøer innen de forskjellige sektorene for tilleggsnæringer*
- *Utvikle markedene med nye brukergrupper*
- *Aktiv markedsføring*
- *Bygge nettverk rundt tilbydere*
- *Informasjon, motivasjon og opplæring innen alle kategorier tilleggsnæringer*

Ansvar: Gårdbrukeren, lokale landbrukskontorer, kommunene, Fylkesmannens landbruksavdeling og Innovasjon Norge, måleparameter er offentlig statistikk.

Mål 3:

Indre Østfold skal over tid være blant de fem mest attraktive bo- og næringsregionene i landet

Skal regionen nærme seg visjonen om å bli den mest attraktive bo- og næringsregionen i landet, er det nødvendig at kommunene finner samarbeidsformer som er sterkere enn i dag. Spesielt setter en slik visjon store krav til samarbeid mellom bykommunene for å finne gode strategier og tiltak. Det er også viktig at alle kommunene i regionen initierer og støtter opp under samarbeidsstrategier og tiltak.

Urbanitet og sosiale møteplasser er i henhold til NHO's attraktivitetsbarometer viktig for stadig flere. Det er derfor viktig at byene i Indre Østfold påtar seg et særlig ansvar for utviklingen av urbanitet og sosiale møteplasser i regionen, og at de øvrige kommunene støtter opp under dette. De øvrige tettstedene må videreutvikles og øke attraksjonsverdien ved at man dekker de daglige behovene for service-, kultur- og møteplasser.

Utviklingen de siste årene viser at det meste av næringsutviklingen i Indre Østfold har skjedd ved fortetting og omstrukturering i byene og tettstedene. Dette er en trend som vil fortsette og det setter store krav til planlegging og utvikling av hvordan vi ønsker at byer og tettsteder skal utvikles.

Det er viktig å planlegge boliger for den store befolkningsveksten som er forventet i regionen de nærmeste 40 årene. Attraktive boligområder er både et viktig verktøy for å markedsføre regionen, og det legger samtidig viktige føringer for hvem vi ønsker skal bo her.

DELMÅL 1:

Gjennom "Merkevareprosjektet" skal regionen styrke omdømmet og øke kjennskapen til Indre Østfold, internt i regionen og i Follo og Oslo Øst.

Strategi

- Øke stoltheten over Indre Østfold
- Innbyggerne skal være gode ambassadører for regionen
- Øke kjennskapen og omdømmet til Indre Østfold i Follo- og Osloregionen.

Follo og Oslo Øst er prioritert da det er de viktigste områdene med hensyn til felles infrastruktur og bo- og arbeidsmarked.

Aktiviteter

- Utgivelse av Indre Østfold Magasinet og/eller liknende
- Videreutvikle www.indreostfold.no
- Markedsføre Indre Østfold i profileringsgruppen i Osloregionen
- Proaktivt innsalg av Indre Østfold som næringsregion

Ansvar: Indre Østfold Utviklingsfond / Østfold Bedriftsenter AS

DELMÅL 2:

Utvikle urbanitet, servicetilbud og sosiale møteplasser i byer og tettsteder

Strategi

- Indre Østfold skal gjennom planleggingen i de enkelte kommunene særlig legge vekt på å utvikle servicetilbud og gode sosiale møteplasser. Askim og Mysen har et særlig ansvar for også å ivareta urbane verdier.
- Det er viktig at trygghetsaspektet ikke undervurderes i urbanitetsutviklingen. Undersøkelser viser at trygghet oppfattes som en viktig faktor når nytt bosted vurderes.

Aktiviteter

Det må startes et fellesprosjekt som ser på by- og tettstedsutvikling med spesielt fokus på hvordan byene Askim og Mysen skal utvikles. Dette kan skje i forlengelsen av søskenbyprosjektet og ved deltakelse i Interregprosjektet Trans in Form. Et eksempel på felles tettstedsutvikling er Spydeberg-Knapstad.

Ansvar: Dette er kommunenes oppgave, spesielt Askim og Eidsberg.

DELMÅL 3:

Tilby attraktive boområder

Strategi

Indre Østfold skal tilby attraktive boligområder både i byene og i tettstedene.

Aktiviteter

Det etableres et samarbeidsforum bestående av planleggerne i hver kommune. Dette arbeidet bør også samordnes i delregionene.

Ansvar for innkalling og drifting tillegges sekretariatslederen for Indre Østfold Regionråd.

Mål 4:

Videreutvikle et regionalt samarbeid om næringsutvikling i Indre Østfold

I forbindelse med næringsplanen bør man se på hvordan arbeidet med næringsutvikling i regionen er organisert.

Østfold Bedriftsenter AS har siden starten for 20 år siden jobbet med næringsutvikling i regionen på vegne av kommunene. Selskapet jobber med felles næringsutvikling for regionen innenfor den avtalen selskapet har med kommunene. I følge avtalen skal Østfold Bedriftsenter AS "ha et særlig ansvar for koordinering av næringsutvikling i regionen, og for å profilere og representere Indre Østfold utad i tilknytning til næringsutvikling".

20 % av ressursene i Østfold Bedriftsenter AS skal benyttes til utadrettet virksomhet som ivaretar regionens interesser med henhold til å være representert og profilert i sammenhenger som er vesentlige for næringsutviklingen. 40 % av ressursene skal benyttes overfor gründere og bedrifter, herunder bistå enkeltpersoner med rådgivning i etableringssaker, samt gjennom kontakt med næringslivet bistå bedriftene i spørsmål om knoppskyting og utvikling. De resterende 40 % skal benyttes inn mot kommunene, herunder bistå den næringsansvarlige i hver kommune og opprette og bistå næringsforeningen i den enkelte kommune.

Kommunene har organisert sitt arbeid med næringsutvikling forskjellig, og innsatsen på dette området fra kommunenes side har variert gjennom årenes løp. Nå er man igjen inne i en fase der næringsutvikling står høyere på agendaen enn på lenge.

I tillegg til kommunene og Østfold Bedriftsenter AS, er det flere grupperinger og organisasjoner som jobber for næringsutvikling av regionen. En felles næringsplan for Indre Østfold krever et sterkere regionalt samarbeid om næringsutviklingsarbeidet i regionen. Dette gjelder blant annet i forbindelse med felles innsats knyttet til utvikling og innsalg av regionale næringsområder, felles innsats for et sterkt næringsliv og en sterkere markedsføring av regionen.

Strategi

Oversikt og markedsføring av fem regionale næringsområder

Proaktivt innsalg av næringsområdene

Samarbeid mellom kommunene om utvikling av områdene

Oversikt over ledige næringsarealer/næringslokaler i Indre Østfold

Samordnet rådgivning til etablerere og til mindre og mellomstore bedrifter

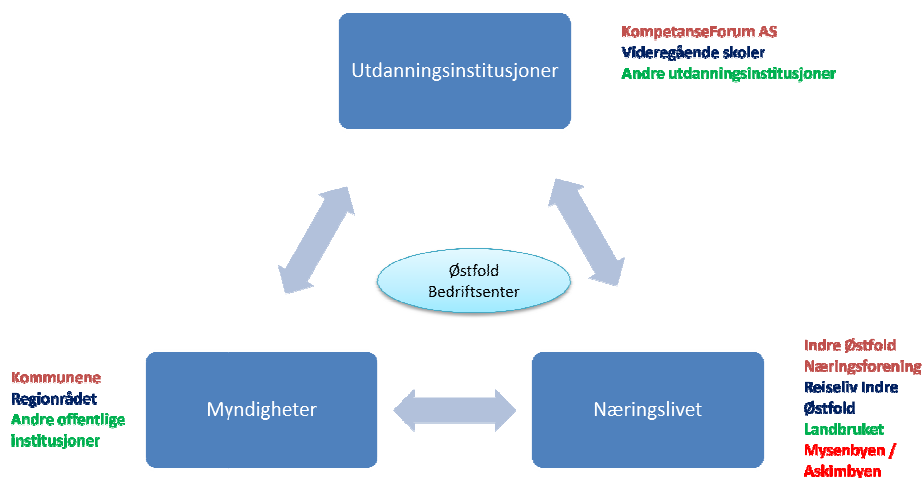
Drifting av nettverk

Utvikling av næringsvennlige kommuner

1. Organisering av næringsutviklingsarbeidet

Østfold Bedriftsenter AS har gjennom avtalen med kommunene fått et særlig ansvar for koordinering av næringsutvikling i regionen. Arbeidet med næringsutvikling bør finne sted i samarbeid mellom offentlige myndigheter, næringslivet og utdanningsinstitusjoner, som vist i modellen nedenfor.

Næringsutvikling i Indre Østfold

2. Opprettelse av "næringsråd"

I avtalen mellom kommunene og Østfold Bedriftsenter AS skal sistnevnte organisere et kollegium med en representant fra hver av kommunene som skal være en referansegruppe for arbeidet. Østfold Bedriftsenter AS tar initiativ til å revitalisere denne gruppen.

Dette vil være et informasjonsforum for de som arbeider med næringsutvikling i regionen. I tillegg til en representant fra hver kommune, bør det være en representant fra Indre Østfold Regionråd, fra Indre Østfold Næringsforening, fra Reiseliv Indre Østfold, fra landbruksnæringen, fra handelstandsorganisasjonene Mysenbyen AS og Askimbyen AS.

3. Utvikle næringsvennlige kommuner

Det er viktig at kommunene bestreber seg på gjennom sin egen organisering og utvikling å skape næringsvennlige kommuner (stikkord er effektiv, løsningsorientert, forutsigbar, nettverk)

Ansvar: Kommunene

Generelt ansvar for mål 4: Østfold Bedriftsenter AS har ansvaret for å koordinere næringsutvikling i en regional kontekst i Indre Østfold. Dette betyr blant annet at Østfold Bedriftsenter AS er operativt ansvarlig for gjennomføring av Strategisk Næringsplan for Indre Østfold.

Handlingsplan, oppsummert

Hovedmål 1 Utvikle fem regionale næringsområder	
Aktivitet	Utvikling og organisering av regionale næringsområder
Ansvar	Indre Østfold Regionråd
Tidsfrist for oppstart	Oppstart etter vedtak i by-/kommunestyrene
Aktivitet	Markedsføring og innsalg av næringsområdene
Ansvar	Gjennomføring: Østfold Bedriftsenter AS Koordinering: Næringsrådet (nytt, se hovedmål 4)
Tidsfrist for oppstart	Oppstart etter vedtak i by-/kommunestyrene

Hovedmål 2 Indre Østfold skal ha et bærekraftig næringsliv preget av innovasjon, kompetanse og regional samhandling	
Delmål 1	<i>Indre Østfold skal ha et konkurransedyktig og bærekraftig næringsliv som kjennetegnes av robuste og fremtidsrettede virksomheter, som skal være sikret tilstrekkelig og kompetent arbeidskraft</i>
Aktiviteter	<ul style="list-style-type: none"> • Legge til rette for en regional satsing på kunnskapsbaserte nyetableringer • Utvikle et samarbeid med Campus Ås • Stimulere til styrket samarbeid mellom bedrifter gjennom å støtte opp under Indre Østfold Næringsforening og lokale næringsforeninger • Stimulere og videreutvikle allerede eksisterende nettverk internt i regionen og utenfor, spesielt stimulere til nettverk som trekker ny kunnskap inn til regionen
Ansvar	Østfold Bedriftsenter AS
Tidsfrist for oppstart	Er i gang
Delmål 2	<i>Indre Østfold skal være blant de fem beste regionene i landet på ungt entreprenørskap og på utvikling av entreprenører</i>
Aktiviteter	<ul style="list-style-type: none"> • Opprettholde og videreutvikle eksisterende etablererrådgivning • Sterk satsning på entreprenørskap i skolene • Etablere nettverk/møteplasser • Starte samarbeidsprosjekt med Campus Ås
Ansvar	Østfold Bedriftsenter AS
Tidsfrist for oppstart	Er i gang
Delmål 3	<i>Indre Østfolds attraktivitet skal styrkes gjennom fortsatt utbygging og utnyttelse av de muligheter en effektiv infrastruktur gir</i>
Aktiviteter	<ul style="list-style-type: none"> • Følge opp de prioriteringene som er vedtatt av regionrådet om mål og strategier vedrørende infrastruktur • Utarbeide underlag for lobbyvirksomhet der dette er påkrevet • Bli enige om samme faktaunderlag og prioriteringer
Ansvar	Sekretariatsleder, Indre Østfold Regionråd
Tidsfrist for oppstart	Kontinuerlig prosess

<i>Delmål 4</i>	<i>Indre Østfold skal fremstå som et av de mest attraktive områdene for nærturisme</i>
Aktiviteter	Reiseliv Indre Østfold utvikler attraktiviteter som er i tråd med ny reiselivsplan for Indre Østfold 2010-2014, Næringsplan for Indre Østfold 2010-2013 og Reiselivsplan for Østfold 2009-2014
Ansvar	Indre Østfold Reiseliv
Tidsfrist for oppstart	Er i gang
<i>Delmål 5</i>	<i>Landbruket i Indre Østfold skal øke volumet av matproduksjonen, spesielt innen økologisk produksjon. Dette innebærer at man må forvalte dyrket mark ved et aktivt jordvern. Skogbrukssektoren skal arbeide for økt bruk av bioenergi.</i>
Aktiviteter	<ul style="list-style-type: none"> • Fokus på jordvern • Økt grasproduksjon • Økt økologisk produksjon • Økt bruk av bioenergi • Økt satsing på tilleggsnæringer
Ansvar	Bøndene i regionen, kommunene, fylkesmannens landbruksavdeling, Innovasjon Norge
Tidsfrist for oppstart	Kontinuerlig prosess, er i gang

Hovedmål 3	
<i>Indre Østfold skal over tid være blant de fem mest attraktive bo- og næringsregionene i landet</i>	
<i>Delmål 1</i>	<i>Gjennom "Merkevareprosjektet" skal regionen styrke omdømmet og øke kjennskapen til Indre Østfold, internt i regionen og i Follo og Oslo Øst</i>
Aktiviteter	<ul style="list-style-type: none"> • Utgivelse av Indre Østfold Magasinet og/eller liknende • Videreutvikle www.indreostfold.no • Markedsføre Indre Østfold i profileringsgruppen i Osloregionen • Proaktivt innsalg av Indre Østfold som næringsregion
Ansvar	Indre Østfold Utviklingsfond Østfold Bedriftsenter AS
Tidsfrist for oppstart	Er i gang
<i>Delmål 2</i>	<i>Utvikle urbanitet og sosiale møteplasser i byer og tettsteder</i>
Aktivitet	Det må startes et fellesprosjekt som ser på by- og tettstedsutvikling med spesielt fokus på hvordan byene Askim og Mysen skal utvikles. Dette kan skje i forlengelsen av søskenbyprosjektet og ved deltakelse i Interregprosjektet Trans in Form
Ansvar	Dette er kommunenes oppgave, spesielt Askim og Eidsberg
Tidsfrist for oppstart	Er i gang
<i>Delmål 3</i>	<i>Tilby attraktive boområder</i>
Aktivitet	Det etableres et samarbeidsforum bestående av planleggerne i hver kommune. Dette arbeidet bør også samordnes i delregionene.
Ansvar	Ansvar for innkalling og drifting tillegges sekretariatslederen for Indre Østfold Regionråd.
Tidsfrist for oppstart	Oppstart etter vedtak i by-/kommunestyrene

Hovedmål 4	
Videreutvikle et regionalt samarbeid om næringsutvikling i Indre Østfold	
<i>Aktivitet</i>	<i>Organisering av næringsutviklingsarbeidet</i>
Ansvar	Østfold Bedriftsenter AS
Tidsfrist for oppstart	Er i gang
<i>Aktivitet</i>	<i>Opprettelse av næringsråd</i>
Ansvar	Østfold Bedriftsenter AS
Tidsfrist for oppstart	Oppstart etter vedtak i by-/kommunestyrene
<i>Aktivitet</i>	<i>Utvikle næringsvennlige kommuner</i>
Ansvar	Kommunene
Tidsfrist for oppstart	Kontinuerlig prosess